

2. Криміналістика: підручник для студентів юрид. спец, вищих закладів освіти / В.М. Глібоко та ін. / за ред. В.Ю. Шепітька. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2001. 684 с.

3. Участь спеціаліста-криміналіста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій: навчальний посібник / Є.Ю. Свобода, А.В. Кофанов, А.В. Самодін та ін. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. 432 с.

Патик Леся Леонідівна,

доцент кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПИТАННЯ ДОСТОВІРНОСТІ ЗРАЗКІВ ДЛЯ ПОРІВНЯЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ПОЧЕРКОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Як свідчить експертна практика, що під час призначення судово-почеркознавчої експертизи виникає низка питань, оскільки часто матеріали, які їм надсилають не відповідають встановленим вимогам. Так, для проведення судово-почеркознавчого дослідження рукописних записів та підписів, окрім об'єкта дослідження (оригіналів документів), слід надавати вільні, умовно-вільні та експериментальні зразки почерку, цифрових записів та підписів особи, яка ідентифікується. Відповідно до розділу IV. п. 2. Наказу МВС України № 591 від 17.07.2017 р., отримавши надані на судову експертизу матеріали експерт має встановити їх достатність, якість та порівнюваність, а також вирішити низку інших питань [1].

Відповідно до Методики судово-почеркознавчої експертизи означені вище зразки мають відповідати певним вимогам, зокрема таким як: 1) достовірність; 2) достатність для проведення порівняльного дослідження; 3) відповідність зразкам наданих на судово-почеркознавчу експертизу? Відповідно до ч. 4 ст. 69 КПК України, експерт не має права за власною ініціативою збирати матеріали для проведення експертизи [3]. А тому ніякого відношення до зразків він немає. Відповідно до ч. 1 ст. 245 КПК України у разі необхідності отримання зразків для проведення експертизи вони відбираються стороною кримінального провадження, яка звернулася за проведенням експертизи або за клопотанням якої експертиза призначена слідчим суддею. У випадку, якщо проведення експертизи доручено судом,

відібрання зразків для її проведення здійснюється судом або за його дорученням залученим спеціалістом [3]. Звідси випливає, що ініціатор проведення експертизи і має забезпечити принцип достовірності зразків почерку для порівняльного дослідження.

Перевірити чи достовірні надані зразки почерку (підпису, цифрових записів) експерт в змозі порівнявши їх між собою. Однак, він може встановити лише що вони написані однією або різними особами, а встановити чи вони написані саме конкретною особою, на яку вказує ініціатор судової експертизи не має змоги. Тому він змушений приймати до уваги їх як зразки цієї особи.

На стадії роздільного дослідження судовим експертом проводиться вивчення властивостей та ознак почерку (підпису, цифрових записів) у досліджуваному документі (документах) та зразках. Сумнів у достовірності порівняльних зразків може виникнути під час вивчення та порівняння ознак почерку, підпису в наданих матеріалах. Найбільш поширені такі експертні ситуації: 1) порівнюючи між собою вільні зразки підписів (почерку, цифрових записів) встановлено, що вони усі або їх частина різні за виробленістю, будовою та транскрипцією; 2) порівнюючи між собою експериментальні зразки почерку (підпису) виявлені різні загальні їх ознаки. Наприклад, якщо у одному документі високо вироблений почерк, а в іншому – середньої виробленості, то вже можна припустити, що писали різні особи і з'являється сумнів у достовірності наданих експериментальних зразків. Однак, також можна припустити, що особа, яка писала володіє різними технічними навиками письма, може писати обома руками, змінювати свій почерк тощо; 3) порівнюючи між собою вільні та експериментальні зразки виявлено суттєві відмінності. Наприклад, якщо у вільних зразках високо вироблений почерк, а у експериментальних – середня або нижче середньої виробленість. Тоді можна припустити, що писали різні особи або ж одна але вона зазнала травми чи перенесла хворобу, яка вплинула на писемно-руховий навик. У такому разі, експерт дає запит для встановлення медичних відомостей чи особа не мала травм верхніх кінцівок. Перелік ситуацій не є вичерпним, оскільки кожна експертиза досліджує різні матеріали, і має свої особливості і потребує індивідуального підходу експерта.

Питання встановлення достовірності не входить у компетенцію експерта, тому він має констатувати те, що бачить, що виявив у процесі дослідження. Якщо у експерта є сумнів, або у разі виявлення різного за ознаками почеркового матеріалу між наданими на дослідження зразками, або йому не вистачає необхідного комплексу ознак у наданих зразках для проведення ідентифікації, тоді він має клопотати про надання додаткових зразків.

Отже, достовірність наданих зразків для порівняльного дослідження при проведенні судово-почеркознавчої експертизи відіграє важливу роль для встановлення ідентифікації особи за

почерком. Ініціатори проведення судових експертиз мають неухильно дотримуватися усіх визначених вимог, що висуваються до зразків для експертного дослідження, а особливо за дотриманням принципу достовірності, інакше експерт не в змозі буде провести експертизу і буде вимушений або клопотати про надання додаткових зразків або сформулювати висновок про неможливість проведення експертизи.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 17 лип. 2017 р. № 591. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17#Text>.

2. Методика судово-почеркознавчої експертизи (загальна частина) / ДНДЕКЦ МВС України / уклад. К.М. Ковальов, З.С. Меленевська, Н.Г. Шпакович. К., 2008. 34 с.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекси України за станом на 2013 р. зі змінами від 21.07.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

Перушко Максим Олександрович,

здобувач ступеня вищої освіти магістра ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПОРУШЕННЯМ ПРАВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Для правильної кваліфікації діянь, передбачених ст.176 Кримінального кодексу України (далі – КК України) «Порушення авторського права і суміжних прав», ст. 177 КК України «Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію», ст. 229 КК України «Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого значення походження товару» визначальним є встановлення розміру завданої матеріальної шкоди [2].

В усіх перелічених правопорушеннях предметом злочинного посягання є об'єкт права інтелектуальної власності (далі – ІВ): товарний знак, корисна модель, фірмове найменування, промисловий зразок тощо.

Щодо способу вчинення, то неправомірне використання об'єкта права ІВ може бути наслідком, як правопорушення (делікту), так й наслідком дій/бездіяльності сторони за договором. Важливим аспектом є розуміння того, що при неправомірному використанні об'єкта права ІВ завдається як пряма матеріальна шкода, так і збитки (недоотриманий прибуток, упущена вигода).